

ΑΠΟΨΕΙΣ

Αργύρης Αργυριάδης

Τι σημαίνει «αισχροκέρδεια»;

🕒 04/04/2022 15:00

FACEBOOK TWITTER COMMENTS

Στις σύγχρονες μεταβιομηχανικές κοινωνίες, η έννοια του κέρδους βρίσκεται ψηλά στον αξιακό μας κώδικα. Από νεαρή ηλικία μαθαίνουμε για το «νόμο» της προσφοράς και της ζήτησης. Ο «νόμος» της ζήτησης -σε αδρές γραμμές- μας λέει ότι όσο αυξάνεται η τιμή ενός προϊόντος, μειώνεται η ποσότητα που ζητεί ο αγοραστής, ενώ όσο μειώνεται η τιμή αυτού του προϊόντος αυξάνεται η ποσότητα που ζητείται. Τοιουτοτρόπως, ο νόμος της προσφοράς περιγράφει ότι όταν αυξάνεται η τιμή ενός προϊόντος αυξάνεται και η ποσότητα που προσφέρει ο παραγωγός, ενώ η μείωση της τιμής έχει ως συνέπεια τη μείωση της ποσότητας που προσφέρεται. Συνεπώς, στόχος κάθε παραγωγού είναι να βρει την ποσότητα η οποία μεγιστοποιεί το κέρδος του.

Τα ανωτέρω πράγματι, ισχύουν σε ένα θεωρητικό πλαίσιο, όταν η ζώσα πραγματικότητα κινείται... γραμμικά. Τι συμβαίνει, όμως, σε περιπτώσεις κρίσεων; Κατά πόσο διαταράσσεται η «αγορά» όταν εξωγενείς παράγοντες ρυθμίζουν τη ζήτηση; Πριν ένα χρόνο, λόγω της πανδημίας του κορονοϊού είδαμε τις τιμές των αντισηπτικών και των μασκών να πηγαίνουν στα ύψη. Τιμές προϊόντων και αιτούμενες ποσότητες αυξήθηκαν με γεωμετρική πρόοδο. Κάτι αντίστοιχο βιώνουμε και σήμερα. Ο πόλεμος στην Ουκρανία και όσα γράφονται για πιθανή επισιτιστική κρίση οδηγούν τιμές και ζήτηση στη... στρατόσφαιρα.

Τα ερωτήματα που γεννώνται, όμως, είναι αρκετά. Το κράτος οφείλει να παρεμβαίνει σε αυτές τις περιπτώσεις ή πρέπει να αφήνει μόνη της την αγορά να «αυτορρυθμιστεί»; Και εάν παρεμβαίνει πρέπει να πράττει τούτο με διοικητικές και ποινικές κυρώσεις; Και ποιος θα ορίζει πότε ένα κέρδος είναι εύλογο και πότε όχι; Η έννοια της αισχροκέρδειας δαιμονοποιεί το κέρδος ή τις συνθήκες υπό τις οποίες κτάται το τελευταίο; Οι απαντήσεις δεν είναι τόσο ξεκάθαρες όσο κάποιοι νομίζουν και σίγουρα δεν είναι ίδιες σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στην Ελλάδα, η πρώτη νομοθεσία κατά τη αισχροκέρδειας προβλέπονταν στον Βαυαρικό ποινικό νόμο του 1834 επί Βασιλείας του Όθωνα, ο οποίος αργότερα αναμορφώθηκε με τον νόμο ΓΩΑΖ του 1911. Μέχρι τη θέσπιση του νέου Ποινικού Κώδικα (Ν. 4619/2019), η αισχροκέρδεια ήταν ποινικό αδίκημα (άρθρο 405 ΠΚ) και προέβλεπε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών και χρηματική ποινή σε όποιον εκμεταλλευόμενες την ανάγκη άλλου, αποκτούσε κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ωφελήματα δυσανάλογα μεγάλα σε σχέση με την παροχή του. Η δυσαναλογία της παροχής εκ μέρους του δράστη έπρεπε να ήταν εφικτό να γίνει αντιληπτή από οποιονδήποτε λογικό άνθρωπο, υπό την έννοια ότι η ωφέλεια που αποκόμιζε ο ένας αντισυμβαλλόμενος σε βάρος του ετέρου υπερέβαινε το μέτρο που κατά την ανταλλακτική πίστη ήταν φυσικό και αναμενόμενο να αποκομίζει. Μέσα από αόριστες αναφορές βλέπουμε την προσπάθεια του νομοθέτη να περιορίσει φαινόμενα αθέμιτης κερδοφορίας σε περιόδους που οι ανάγκες των πολιτών είναι ιδιαίτερα αυξημένες.

Σε αντίστοιχο πλαίσιο κινήθηκε η ελληνική πολιτεία, τα τελευταία χρόνια, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της πανδημικής κρίσης και του πρόσφατου πολέμου. Αρχικώς με την 20.03.2020 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου και πρόσφατα (αρχές Μαρτίου) με το ν. 4903/2022 γίνεται προσπάθεια αντιμετώπισής φαινομένων «αθέμιτης κερδοφορίας σε περιόδους κρίσης», μέσω προστίμων που ξεκινούν από 5.000 ευρώ και φθάνουν το 1.000.000 ευρώ. Το τι ορίζει ως αισχροκέρδεια ο νόμος είναι ενδιαφέρον: απαγορεύει μέχρι τις 30/06/22 την αποκόμιση μικτού κέρδους από την πώληση οποιουδήποτε προϊόντος ή την παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας που είναι απαραίτητη για την υγεία, τη διατροφή, τη διαβίωση, τη μετακίνηση και την ασφάλεια του καταναλωτή, όταν το περιθώριο μικτού κέρδους ανά μονάδα υπερβαίνει το αντίστοιχο περιθώριο μικτού κέρδους ανά μονάδα προ της 1ης/09/2021. Χρονικά όρια εν πολλοίς αυθαίρετα που καταδεικνύουν την αγωνία του νομοθέτη να ελέγξει την αγορά.

Στο εξωτερικό τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπάρχει αντίστοιχη νομοθεσία περί αισχροκέρδειας. Το θέμα ρυθμίζεται μέσα από το δίκαιο του ανταγωνισμού που απαγορεύει την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, την εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ των επιχειρήσεων κ.λπ. Αντιθέτως, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ υπάρχουν διατάξεις περί αισχροκέρδειας (Profiteering) που απαγορεύουν τη σημαντική ανατίμηση (price gouging) προϊόντων κρίσιμων για τη διαβίωση του ανθρώπου (φαγητό, νερό, ενέργεια, κατοικία) σε περιπτώσεις εθνικών κρίσεων και διαπιστώνεται μέσα από την παραβίαση συγκεκριμένων αγορανομικών διατάξεων.

Ο μύθος των αυτορρυθμιζόμενων αγορών έχει προ πολλού καταρρεύσει. Τα κράτη, όμως, επιτελούν σήμερα λυσιτελώς το ρυθμιστικό τους ρόλο;

***Δημοσιεύθηκε στη "ΜτΚ" στις 03.04.2022**

Δημοφιλείς Απόψεις

Νίκος Στεφανίδης
Μισάνοιχτη επιστολή προς κάθε αρμόδιο για την απαξίωση της ΕΡΤ3
🕒 05/04/2022 19:07

Νίκος Οικονόμου
Αυτοδυναμία ή συνεργασία...
🕒 03/04/2022 18:09

Σύνθια Σάπικα
100 χρόνια μοναξιάς
🕒 03/04/2022 21:40

Χρήστος Μάτης
Σωσίβιο
🕒 04/04/2022 14:00

Μάκης Βοϊτάιδης
«Ακραίο Κέντρο». Για κακό το λένε;
🕒 04/04/2022 10:00

Σταύρος Κουμεντάκης
Η μερική καταβολή του Μετοχικού Κεφαλαίου
🕒 04/04/2022 12:32

Θόδωρος Χατζηπαντελής
Και πάλι για την Ειρήνη... (από τον γερμανικό Τύπο που δημοσιεύει σχετικά...)
🕒 05/04/2022 12:00

